

Remiss i ärende "Lundsförslaget - porrfilter på kommunens skolor

Förslag till beslut

Ordföranden föreslår att utbildningsnämnden beslutar att överlämna yttrande till kommunkontoret enligt utbildningsförvaltningens tjänsteskrivelse

Sammanfattning

Malin Libeck har den 24 september 2020 skickat in ett Lundaförslag om att införa porrfilter. Invånaren vill att kommunen ska inför följande punkter:

- **Inför åldersanpassad regelbunden porrkritisk undervisning och samtal** med barn i kommunens skolor.
- **Installera porrfilter/teknisk lösning** på kommunens digitala enheter och wi-fi-nätverk i verksamheter där kommunen är huvudman.
- **Inför porrfri policy** om att det inte är acceptabelt att spela upp nätpornografi varken via kommunens nätverk, kommunens digitala enheter eller privat teknisk utrustning som t.ex. privat smartphone på de verksamheter som kommunen är huvudman för där barn vistas.

Utbildningsförvaltningen har nedan svarat på punkterna i ordningsföljd.

Underlag för beslutet

- Lundaförslaget med tillhörande handlingar 24 september 2020.

2021-01-14

Diarienummer

UN 2020/0785

Ärendet

Inför åldersanpassad regelbunden porrkritisk undervisning och samtal

Skolan har i uppdrag enligt läroplanerna att lyfta frågor som rör normer, jämställdhet, sexualitet och relationer inom ramen för sex och samlevnadsundervisningen. Detta ska som all annan undervisning vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I likhet med övriga ämnen lyfter vi idag ämnet pornografi utifrån den forskning som finns på området. Lunds kommun har sedan många år tillbaka en utbildningssamordnare för sex- och samlevnadsundervisningen på 50 % vars syfte är att stötta skolorna i det arbetet. Vi har under de senaste åren haft och kommer att ha ett flertal utbildningar med skolpersonal i hur de kan ta upp ämnet pornografi i linje med innehållet i kurs- och ämnesplanerna. Det vi idag vet fungerar preventivt och främjar skolans värdegrund är upplysning och kunskap, inte bara av elever utan av alla vuxna som möter barn och unga. Förutom det konkreta innehållet i kurs- och ämnesplanerna så har alla lärare även ett ansvar för ett kontinuerligt och åldersanpassat värdegrundsarbete för frågor som knyter an till kunskapsområdet. Inom Lunds kommun pågår skolans främjande och förebyggande värdegrundsarbete ständigt i mötet med barn, unga och vuxna i verksamheterna.

I det regeringsuppdrag som lämnades till skolverket 2018 gällande förslag på ändringar i läroplaner avseende kunskapsområdet sex och samlevnad var pornografi ett av de områden som särskilt skulle beaktas. I Skolverkets förslag som sedan lämnades till Regeringen 2019 förtydligas det att området sex och relationer ska behandlas återkommande samt att undervisningen ska *"utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet"*. Den föreslagna skrivningen visar enligt skolverket på skolans uppdrag att belysa området pornografi på det sätt och i det sammanhang som bedöms lämpligt, utifrån elevernas ålder, mognad och behov. Skolverket vill med denna formulering visa på vikten av att utbildningen knyter an till elevernas verklighet och ger dem förutsättningar att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur exempelvis könsmönster, maktrelationer och utsatthet kan framställas i pornografiska skildringar.

Utbildningsförvaltningen bedömer därmed att det befintliga värdegrundsarbetet, den ämnesintegrerade sex- och

2021-01-14

Diarienummer

UN 2020/0785

samlevnadsundervisningen, skolverkets föreslagna förändringar och regeringens beslut om att göra kunskap om sex och relationer obligatorisk i lärarutbildningarna täcker de behov som finns på området.

Installera porrfilter/teknisk lösning

Ett innehållsfilter är ett datorprogram som via fördefinierade nyckelord filtrerar och blockerar vissa sidor på internet för att förhindra användare från att besöka webbsidor som bedöms ha olämpligt innehåll. Det kan handla om pornografi, våld, droger, hatpropaganda eller piratkopiering. En skola kan installera det på sitt lokala nätverk eller på skolans egna datorer och surfplattor. Däremot går det inte att hindra elever från att i skolan nå sådant innehåll från sina mobiltelefoner.

I december 2020 publicerade Statens medieråd sitt svar på frågan innehållsfilter – är det en bra idé? Svaret baseras på den vetenskapliga artikeln "Internet Filtrering and Adolescents Exposure to Online Sexual Material" som publicerades sommaren 2018. Studien visar att det är svårt att hitta några vetenskapliga belegg för att så kallade porrfilter i praktiken har någon stor effekt på individnivå: *"Resultaten tyder på att porrfilter som vårdnadshavaren installerar har ojämna och i praktiken obetydliga kopplingar till ungdomars möte med sexuellt innehåll på nätet."* När de i studien räknade på effekten kunde de konstatera att huruvida en ung person exponeras för pornografi påverkas endast till 0,5 procent av ett eventuellt porrfilter, till 99,5 procent av helt andra faktorer. Detta resultat förstärker ytterligare bilden av att porrfilter på individnivå riskerar att vagga in vuxna som möter unga i en falsk trygghet. Statens medieråd hänvisar till studien och beskriver att den stora problematiken med innehållsfilter är att de antingen överfiltrerar eller underfiltrerar.

Överfiltrering innebär att de filtrerar bort för mycket, vilket innebär att elever och lärare inte kommer åt sådant de borde komma åt, till exempel kan filtret missa sexualupplysning för pornografi. Framförallt har överfiltrering visat sig ta bort innehåll som rör HBTQ. Ett av skolans uppdrag är att inom ramen för sex- och samlevnadsundervisningen ge elever kunskap om kroppar, sex, könsroller, samtycke, men också om pornografi och samband mellan exploatering och sex. I *UngKAB15*, en av Sveriges största undersökningar gällande ungas kunskaper, attityder och beteende gällande sexualitet, svarade 70% av respondenterna att de hämtar sin information om sexualitet, preventivmedel och könssjukdomar från internet, och endast 49% ansåg att skolan gett dem tillräckliga

2021-01-14

Diarienummer

UN 2020/0785

kunskaper för att ta hand om sin sexuella hälsa. Det går precis som nämns i medborgarförslaget att lägga till sidor som har tagits bort men det krävs att den som är ansvarig för detta har kunskap om alla sidor eleverna kan tänkas behöva ha tillgång till när det kommer till exempelvis HBTQ vilket vi inte kan utgå ifrån att de har. Underfiltrering innebär att det fördefinierade filtret tar bort för lite, så att det oönskade innehållet ändå finns där för eleverna att se.

Enligt skollagen ska skolans verksamhet vila på vetenskaplig grund och skolans styrdokument ställer stora krav på att skolan i sitt myndighetsutövande ska agera sakligt och korrekt. Ett problem som uppstår vid införandet av innehållsfilter är att ett innehållsfilter behöver definieras och ett beslut om vad filtret ska filtrera bort och vad som ska behållas behövs fattas. Definieringen kan ske antingen av det företag som tillhandahåller filterlösningen eller av den systemförvaltare som administrerar systemet.

Elever har rätt till vuxnas stöd att tolka och hantera samtiden, i och utanför skolan. Elever behöver därför få stöd i att utveckla navigeringsstrategier så att de kan undvika det oönskade och hitta det de behöver på internet. Det finns mycket innehåll på internet och på sociala medier som kan verka skrämmande och obehagligt för såväl barn som vuxna. I Statens medieråds studie *Ungar & Medier 2017* uppger barn att de företeelser som är otäcka att möta är: barn som far illa, djur som lider, krig och konflikt, miljöförstöring och sexuella hot eller kränkningar. Enligt samma undersökning är en av de saker som vuxna oroar sig mest för att barnet ska stöta på pornografiskt innehåll. Barn och unga uppger att de främst blivit rädda, ledsna eller deppiga av medieinnehållen "När barn lider eller mår dåligt" samt "När djur är sjuka eller lider". Detta gäller samtliga åldersgrupper.

Forskning visar att många vuxna invaggas i falsk trygghet av tekniska filter så att de slutar vara engagerade i ungas liv på internet. Vuxna undviker ofta frågor om pornografi och det är inte rimligt att tro att de ska öka sitt engagemang när det finns innehållsfilter på skolans datorer. Tvärtom kan vi, baserat på forskning, förvänta oss en betydligt mindre grad av engagemang. Precis som nämns i medborgarförslaget så är det viktigt att vuxna initierar samtalen om exempelvis pornografi för att de ska bli av och vi arbetar ständigt med att ge lärare de verktyg de behöver för att detta ska ske kontinuerligt och på ett adekvat vis. Innehållsfilter i skolan kan sända en signal om vilket innehåll som är lämpligt att diskutera och lyfta inom ramen för skolans undervisning.

2021-01-14

Diarienummer

UN 2020/0785

Skolan har ett ansvar, och tar redan idag ansvar för, att utbilda barn och unga till att bli ansvarsfulla och källkritiska internetanvändare, vilket också betonas i den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet som regeringen beslutade om under hösten 2017 och i utbildningsförvaltningens handlingsplan för digitalisering från 2018.

Innehållsfilter kostar pengar. Lunds kommuns IT-avdelning kan inte ge en uppskattning av kostnaderna, då det inte är tydligt vilken typ av innehållsfilter skrivelsen åsyftar samt hur det ska administreras. Beroende på om innehållsfiltret endast ska täcka skolornas egna nätverk, eller även det öppna nätverk som tillhandahålls av Lunds kommun, kommer kostnaderna att skilja sig åt. Kostnaderna är också beroende av vem som ska administrera filtrets inställningar och definiera vad som är lämpligt och acceptabelt att släppa igenom filtret. Med hänvisning till de risker som framförts här och de minimala effekt innehållsfilter tycks ha kan inte en sådan kostnad anses rimlig.

Inför porrfri policy

Kommunens riktlinjer säger inte uttryckligen att man inte får konsumera porr. Dock att man inte får sprida eller kopiera pornografiskt material.

Det som riktlinjerna dock säger tydligt är att skolans digitala enhet, konto och nätverksaccess endast ska användas för skolarbete. Elever som är myndiga, eller elevens vårdnadshavare, som kvitterar ut en enhet skriver under följande förhållningsregler som gäller digitala verktyg och att arbete med konto som tillhör Lunds kommun:

Digitala verktyg och användning av nätverk och Internet

Att sprida texter, bilder eller ljud som kan upplevas som kränkande kan vara en brottslig handling. Eleven ska använda ett vårdat språk, visa hänsyn för andra människor och respektera alla former av upphovsrätt. Eleven ska vid användning av nätverk och internet även beakta följande:

Eleven har ansvar för hur det personliga kontot eleven förfogar över används. Det personliga kontot ska användas i skolarbetet för att lösa uppgifter, skapa, producera och söka information.

2021-01-14

Diarienummer

UN 2020/0785

Detta innebär att eleven kan använda Internet, e-post och andra program som finns tillgängliga för skolarbetet och som sanktionerats av skolan. När eleven, med hjälp av det digitala verktyget, är ute på Internet/intranätet, e-postar eller liknande ska eleven alltid uppträda med eget namn.

Det är inte tillåtet att installera illegalt eller piratkopierat material på det digitala verktyget.

Programvara som installerats av Skolan på det digitala verktyget får inte heller kopieras och installeras på andra digitala verktyg (till exempel i hemmet) utan Skolans tillåtelse.

Det är vidare inte tillåtet att;

- Medvetet sprida virusfiler eller sabotageprogram,*
- Skicka e-post eller andra meddelanden till en stor mängd personer, spamma,*
- Hacka (tränga in i) datasystem (nätverk) eller bibliotek, lokalt eller internationellt och använda eller sabotera andras datorer och datanätverk,*
- Kopiera eller sprida material som innehåller våld, terror, hets mot folkgrupp, rasism, pornografi, installera programvaror eller annat som kan skada IT-miljön, ej heller program som kräver licens om inte skolan uppgivit att sådan finns.*
- Eleven ansvarar själv för säkerhetskopiering och lagring av digitalt innehåll som lagrats lokalt på det digitala verktyget. Skolan tar inget ansvar för eventuellt material som går förlorat i något sammanhang.*
- Skolan har rätt att utan förvarning kontrollera vad som finns på elevens digitala verktyg. Vid misstanke om brott sker polisanmälan enligt föreskrivna rutiner.*

Barnets bästa

Ett sk porrfilter kan vara positivt om det endast sorterar bort våld och pornografi, men mindre positivt om spärren samtidigt innebär att även sidor barn och elever behöver komma åt i sitt skolarbete spärras av. Inför arbetet med denna skrivelse har utbildningsförvaltningen inte haft möjlighet att inhämta åsikter från de barn i förvaltningen som berörs av beslutet.

2021-01-14

Diarienummer

UN 2020/0785

Beslutet skickas till

För verkställighet eller motsvarande åtgärd:

För kännedom:
Kommunkontoret